

Nezaměstnanost a inflace

PŘEDNÁŠKA VE STRUČNOSTI

1. Problematika nezaměstnanosti

- Definice nezaměstnaného dle metodiky, míra nezaměstnanosti
- Typizace nezaměstnanosti
- Přirozená míra nezaměstnanosti
- Dobrovolná a nedobrovolná nezaměstnanost

2. Inflace

- Obecná definice inflace, hyperinflace, deflace, aj.
- Základní cenové indexy, výpočet míry inflace
- Příčiny a důsledky inflace
- Ztráta kupní síly peněz a kupní síly obyvatelstva
- Inflace a nezaměstnanost – vzájemný vztah

1. PROBLEMATIKA NEZAMĚŠTNANOSTI – historické okénko

V České republice se začíná fenomén nezaměstnanosti objevovat po roce 1989, do té doby tehdejší ČSSR dokonce „trpěla“ nedostatkem pracovní síly. Neexistence nezaměstnanosti vyplývala z toho, že každý práceschopný občan musel být povinně evidován v nějakém zaměstnání a tudíž nemohl být úředně registrován jako nezaměstnaný.

V letech po roce 1989 se s postupným pronikáním tržní ekonomiky, privatizací a restrukturalizací národního hospodářství objevuje nezaměstnanost i v České republice, i když na počátku je velmi nízká. Od poloviny 90. let, kdy ekonomiku postihuje recese, se nezaměstnanost podstatně zvyšuje.

1. DEFINICE NEZAMĚSTNANÉHO, MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI

Aby bylo možné měřit nezaměstnanost, je důležité vymezit pojem **nezaměstnaný, zaměstnaný, ekonomicky aktivní obyvatelstvo a obyvatelstvo ekonomicky neaktivní.**

nezaměstnaný je ten, kdo:

- je starší 15-ti let,
- je práce schopný = je připraven k okamžitému nástupu do zaměstnání (ihned nebo nejdéle do 14 dnů),
- toho času není v žádném placeném zaměstnání,
- je registrovaný na Úřadu práce a práci aktivně hledá (nebo již práci našel, ale ještě nenastoupil a nastoupí nejdéle do 3 měsíců).

1. EKONOMICKY AKTIVNÍ A NEAKTIVNÍ OBYVATELSTVO

Zaměstnaní jsou osoby starší 15 let, kteří mají placené zaměstnání nebo jsou sebezaměstnaní.

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo (= pracovní síla) tvoří zaměstnaní i nezaměstnaní.

Osoby, které nevyhovují kritériím zaměstnaných nebo nezaměstnaných tvoří **Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo**, a to:

- důchodci starobní a invalidní
- děti
- studenti
- ženy na další mateřské (rodičovské) dovolené

1. MÍRA NEZAMĚŠTNANOSTI

= PROCENTO NEZAMĚŠTNANÝCH Z EKONOMICKY AKTIVNÍHO OBYVATELSTVA

$$u = \frac{U}{U + E} * 100 [\%]$$

MPSV evidovalo nezaměstnanost jako:

Míru registrované nezaměstnanosti

= podíl nezaměstnaných starších 15 let, jež jsou registrováni na Úřadu práce, na ekonomicky aktivním obyvatelstvu.

Míra registrované nezaměstnanosti se používala do konce roku 2012, od ledna 2013 ji nahradil ukazatel **Podíl nezaměstnaných osob**.

1. MÍRA NEZAMĚSTNANOSTI A PODÍL NEZAMĚSTNANÝCH OSOB

Podíl nezaměstnaných osob je procento nezaměstnaných ve věku 15 – 64 let na celkovém počtu obyvatel ve stejném věku.

Míra registrované nezaměstnanosti a podíl nezaměstnaných osob v ČR 2005 – 2014

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
u - registrovaná	8,96	8,13	6,62	5,44	7,98	9,01	8,57	8,60	-	-
podíl nezaměstnaných	6,64	6,09	4,97	4,11	6,10	6,96	6,70	6,76	7,68	7,7

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Nezaměstnaní (v tis.)	413,3	405,5	315,9	242,5	281,8	406,2	360,2	344,9	372,3	347,7

1. NEZAMĚŠTNANOST – typy

a) frikční nezaměstnanost

- Je odrazem pohybu pracovních sil na trhu práce souvisejícího se změnami zaměstnání.
- Jelikož lidé nemají dokonalé informace o nabízených místech, nalezení nového pracovního místa vyžaduje čas a nemusí být jimi přijata první nabízená možnost uplatnění.
- Do této nezaměstnanosti se často zařazuje i sezonní nezaměstnanost, typická pro stavebnictví nebo zemědělství.
- Typické je, že proti volné pracovní síle existují volná pracovní místa, jen určitou dobu trvá, než si zaměstnaný vybere.

1. NEZAMĚŠTNANOST – typy

b) strukturální nezaměstnanost

- Je odrazem strukturálních změn v ekonomice.
- Zatímco některá odvětví prožívají rozmach a poptávka po pracovní síle je zde vysoká, jiná odvětví jsou v útlumu, následkem čehož dochází k propuštění.
- Volná pracovní místa jsou kvalifikačně (nebo i teritoriálně) v nesouladu s nabízeným množstvím práce.
- Stále ale existují volná pracovní místa, která je možno dříve či později obsadit změnou kvalifikace pracovní síly, nebo zvýšením její mobility.

1. NEZAMĚSTNANOST – přirozená míra nezaměstnanosti

c) cyklická nezaměstnanost

- Ekonomika je v recesi, operují tedy pod potenciálním produktem.
- Z hlediska trhu práce jde o situaci, kdy na trhu práce je převis nabídky nad poptávkou.
- Na rozdíl od strukturální nezaměstnanosti jsou v tomto případě postižena téměř všechna odvětví v ekonomice.

1. NEZAMĚŠTANANOST – přirozená míra nezaměstnanosti

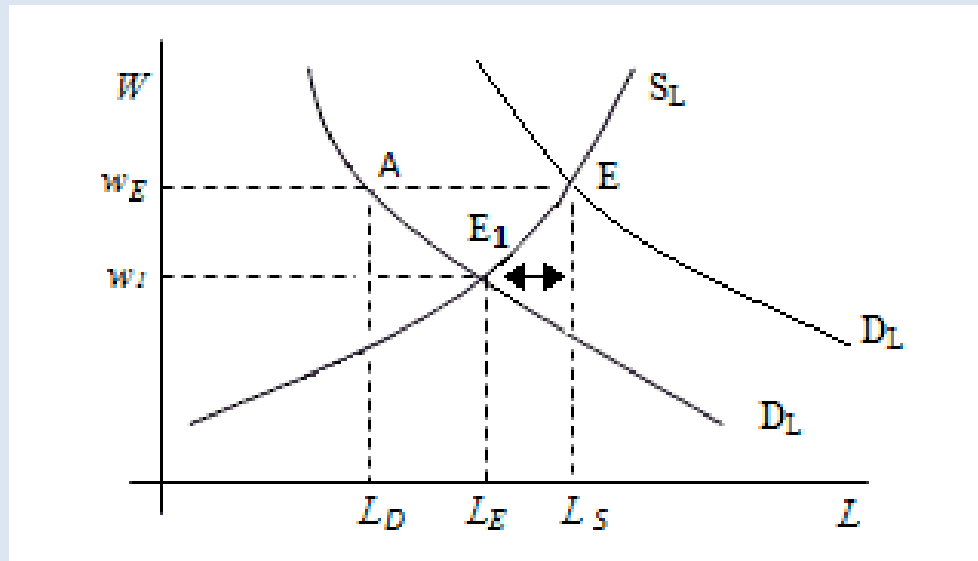
Přirozená míra nezaměstnanosti (u^*)

- Nezaměstnanost, kdy ekonomika plně využívá své kapacity
- Ekonomika tedy dosahuje potenciálního produktu při plné zaměstnanosti.
- Z hlediska zaměstnanosti se jedná o situaci, kdy na trhu práce je v rovnováha.
- Přesto jsou nezaměstnaní v podobě lidí, hledajících lepší zaměstnání, studentů, jež hledají své první uplatnění, některé podniky ukončují svou činnost a jiné začínají.
- Je tvořena frikční a strukturální nezaměstnaností.

1. NEZAMĚŠTNANOST – dobrovolná a nedobrovolná

Dobrovolná nezaměstnanost

= nezaměstnanost, kdy lidé při dané (nižší) mzdě nechtějí pracovat.

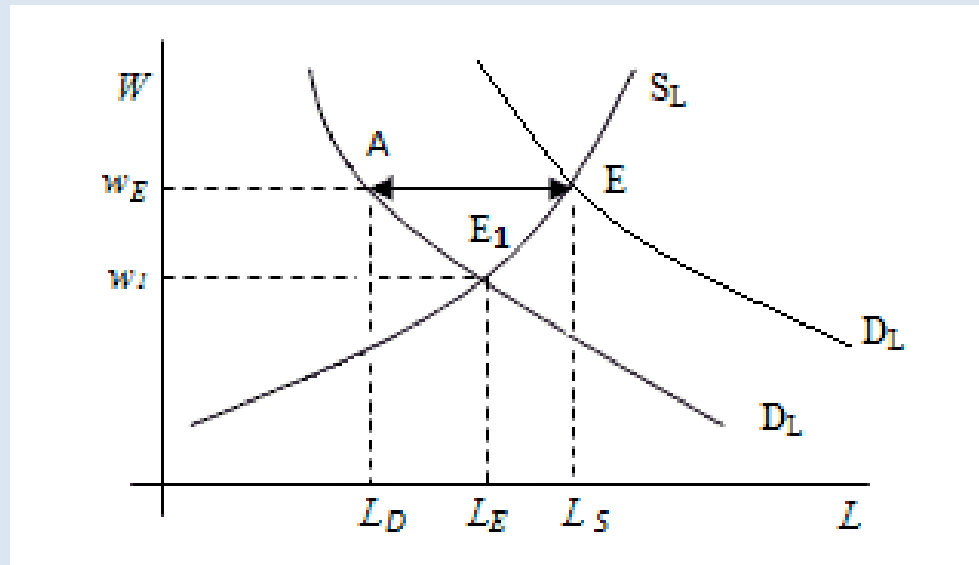

Dobrovolná nezaměstnanost je v rozsahu $L_E - L_S$.

1. NEZAMĚŠTNANOST – dobrovolná a nedobrovolná

Nedobrovolná nezaměstnanost

= nezaměstnanost, kdy lidé při dané mzdě chtějí pracovat, ale pracovní místo neseženou, firmy je nezaměstnávají.

Nedobrovolná nezaměstnanost je v rozsahu $A - E$ při mzdové sazbě W_E , která je strnulá směrem dolů

2. INFLACE – historické okénko

Zejména v první polovině devadesátých let dosahovala v ČR vysokých hodnot, jelikož po roce 1989 docházelo k postupnému přechodu z centrálně plánované ekonomiky na ekonomiku tržní a s tím souviselo i postupné uvolňování regulovaných cen.

míra inflace (π)	1993	1994	1995	1996	1997	1998
	20,8	10,0	9,1	8,8	8,5	10,7

Jak byste nazvali inflaci například v roce 1993?

Jak se vůbec setkáte v reálném životě s inflací?

2. Jak se v realitě setkáte s inflací?

a) při běžných nákupech, kdy:

- za peníze postupem času nakoupíte méně zboží než v minulosti
- nebo na nákup stejného zboží potřebujete více peněz

inflace = ztráta kupní síly peněz

b) v mediálně zveřejňovaných statistikách

Vývoj míry inflace v ČR v období 2007 – 2016 (v %)

Období	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Míra inflace (π)										
CPI	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4	0,3	0,7

Kvantifikace inflace prostřednictvím míry inflace, která udává procentní růst cenové hladiny mezi dvěma obdobími.

inflace = růst cenové hladiny v čase

2. OBECNÁ DEFINICE INFLACE

Inflace

= růst cenové hladiny v čase

= ztráta kupní síly peněz

Hovoříme -li o inflaci, neznamená to, že musí nutně růst ceny všeho zboží a služeb, některé ceny mohou být neměnné nebo mohou i klesat.

Pádivá inflace = přírůstky agregátní cenové hladiny v řádu desítek %.

Hyperinflace = přírůstky cenové hladiny v řádu stovek a více %

Dezinflace = klesající přírůstky cenové hladiny v čase.

Deflace = pokles cenové hladiny v čase

2. ZÁKLADNÍ CENOVÉ INDEXY, MÍRA INFLACE

Informaci o vývoji cenové hladiny podává ukazatel míra inflace, kterou lze zjistit s pomocí různých cenových indexů.

Míru inflace lze obecně spočítat:

$$\pi = \frac{P_t - P_{t-1}}{P_{t-1}} * 100 [\%]$$

Kde:

P_t = úroveň cenové hladiny na konci sledovaného období

P_{t-1} = úroveň cenové hladiny na začátku období

základní **cenové indexy** jsou:

- index cen spotřebitelů (CPI)
- deflátor HDP
- index cen výrobců (PPI)

2. Základní cenové indexy - CPI

Index cen spotřebitelů (**CPI**) - kvantifikace dopadu inflace na spotřebitele.

Jsou sledovány konečné maloobchodní ceny u položek ve spotřebitelském koši, každá z položek má svoji statistickou váhu, odvozenou od objemu výdajů (nákupů). Celý spotřebitelský koš reprezentuje průměrnou spotřebu domácností.

$$\text{CPI} = \frac{\sum_i \frac{P_{1i}}{P_{0i}} \cdot w_i}{\sum_i w_i}$$

Míra inflace v ČR je měřena právě tímto indexem.

Mohou ceny některého ze zboží ve spotřebním koši klesat, když je v ekonomice naměřena inflace?

2. Základní cenové indexy, míra inflace

CPI pro ČR v roce 2013 dle metodik	počet	váhy v %
1. Potraviny a nealkoholické nápoje	161	14,98
2. Alkoholické nápoje a tabák	23	9,60
3. Odívání a obuv	65	3,59
4. Bydlení, voda, energie, paliva	41	28,03
5. Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	80	5,80
6. Zdraví	19	2,31
7. Doprava	81	10,50
8. Pošty a telekomunikace	3	3,61
9. Rekreace a kultura	109	9,04
10. Vzdělávání	12	0,78
11. Stravování a ubytování	43	4,86
12. Ostatní zboží a služby	54	6,90
Celkem položek ve spotřebitelském koši	691	100,00

Mohou ceny některého ze zboží ve spotřebním koši klesat, když je v ekonomice naměřena inflace?

2. Základní cenové indexy - CPI

V níže uvedené tabulce jsou údaje o sledované ekonomice za období 2011-2012. Spotřebitelé v této ekonomice spotřebovávají pouze tři druhy statků (pivo; salám; chléb). Jsou zde uvedeny ceny těchto statků (Kč/ks resp. Kč/kg) a jejich váha v celém spotřebitelském koši. Výchozím (základním) obdobím je rok 2011.

<i>CPI</i>	<i>Váha statku ve spotřebitelském koši</i>	<i>2011 ceny statků</i>	<i>2012 ceny statků</i>
<i>Pivo</i>	<i>35%</i>	<i>35</i>	<i>38</i>
<i>Salám</i>	<i>25%</i>	<i>101</i>	<i>105</i>
<i>Chléb</i>	<i>40%</i>	<i>55</i>	<i>54</i>
<i>CPI</i>	<i>100%</i>	<i>100</i>	<i>103,27</i>

Míra inflace v roce 2012 je 3,3%.

2. Základní cenové indexy – DEFLÁTOR HDP

Deflátor HDP – oproti CPI jsou zde zachyceny všechny statky a služby, které jsou součástí HDP, není zde žádný fixní koš.

Vypočítá se jako podíl nominálního a reálného HDP.

$$\text{deflátor HDP} = \frac{\text{nominální HDP}}{\text{reálný HDP}} \cdot 100$$

Vývoj cenové hladiny v ČR v období 2007 – 2016 pomocí deflátoru HDP (v %)

Období	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Míra inflace (π) deflátor HDP	3,5	2,0	2,6	-1,5	0,0	1,5	1,4	2,5	1,0	-

2. Základní cenové indexy, míra inflace

Teoretický příklad:

V následující tabulce jsou údaje o hypotetické ekonomice, která produkuje pouze jeden typ automobilu (statek X), jeden typ obleku (statek Y) a jeden druh rohlíků (statek Z). V jednotlivých letech jsou zde uvedena vždy vyprodukovaná množství statku a jednotková cena (Kč / ks). Základním obdobím je rok 2010. Vypočítejte meziroční změny cenové hladiny pomocí deflátoru HDP.

	2010		2011		2012	
Statek	množství	cena	množství	cena	množství	cena
X	200	250 000	199	255 000	205	249 000
Y	2 400	3 300	2 380	3 300	2 450	3 360
Z	1 150 000	3	1 150 000	3	1 200 000	4
nom HDP	61 370 000		62 049 000		64 077 000	
reál HDP	61 370 000		61 054 000		62 935 000	

2. Základní cenové indexy - PPI

Index cen výrobců (**PPI**) – kvantifikace dopadu na domácí producenty (např. jak je ovlivňuje jejich cenová zahraniční konkurenceschopnost).

Princip výpočtu PPI je obdobný jako u CPI, rovněž se zde uvažuje určitý fixní koš, jen složení je jiné.

V praxi se sleduje několik indexů jako index cen zemědělských výrobců, index cen průmyslových výrobců, index cen stavebních prací apod.

Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vývoj cen průmyslových výrobců	3,1	1,5	4,1	4,5	-3,1	1,2	5,6	2,1	0,8	-0,8
Vývoj cen stavebních prací	3,0	2,9	4,1	4,5	1,2	-0,2	-0,5	-0,7	-1,1	0,5
Vývoj cen zemědělských výrobců	-9,4	1,1	16,8	8,8	-24,8	7,9	21,2	3,8	4,5	-3,8

2. PŘÍČINY INFLACE

Nákladové (nabídkové) impulsy:

- růst mezd, který není podložen růstem produktivity práce
- zvýšení cen surovin pro výrobu
- růst cen energií, apod.

Poptávkové impulsy:

- růst výdajů na spotřebu
- růst investic
- vládních výdajů na zboží a služby, apod.
- růst čistých exportů
- zvýšení peněžní zásoby ze strany CB

2. DŮSLEDKY INFLACE

- zamlžování cenových informací
- přerozdělování bohatství mezi věřitele a dlužníka

Pokud půjdete o prázdninách pracovat na brigádu a bude Vám nabídnuta mzdová sazba 100 Kč za hodinu, jak víte, zda je to adekvátní (a tudíž pro Vás motivační) ohodnocení Vaši práce? A jak by Vaše uvažování o adekvátnosti nabídnuté mzdové sazby probíhalo, kdyby docházelo k neustálým změnám cen v důsledku stále rostoucí inflace?

2. ZTRÁTA KUPNÍ SÍLY PENĚŽ VS. ZTRÁTA KUPNÍ SÍLY OBYVATEL

Kupní sílu obyvatelstva lze vyjádřit prostřednictvím reálné mzdy, tedy v podstatě množství zboží, které lze za nominální mzdu koupit.

Přibližný výpočet změny pro výpočet změny kupní síly:

Změna reálné mzdy = změna nominální mzdy – změna cenové hladiny

Jak se vyvíjela kupní síla v ČR?

2. ZTRÁTA KUPNÍ SÍLY PENĚŽ VS. ZTRÁTA KUPNÍ SÍLY OBYVATEL

Vývoj průměrné reálné mzdy v ČR v období 2005 – 2014 [v %]

Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Průměrná hrubá mzda	18344	19546	20957	22592	23344	23864	24455	25067	25035	25607
Nominální mzdy - vývoj	5,0	6,6	7,2	7,8	3,3	2,2	2,5	2,5	-0,1	2,3
Míra inflace (CPI)	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4
Reálné mzdy	3,0	4,0	4,3	1,4	2,3	0,7	0,6	-0,8	-1,5	1,9

Vývoj průměrného starobního důchodu v ČR v období 2005 – 2014 [v %]

Období	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Průměrné starobní důchody	7728	8173	8736	9347	10027	10093	10543	10770	10962	11065
Starobní důchody - změna	6,5	5,8	6,9	7,0	7,3	0,7	4,5	2,2	1,8	0,9
Míra inflace (CPI)	1,9	2,5	2,8	6,3	1,0	1,5	1,9	3,3	1,4	0,4
Reálné starobní důchody	4,6	3,3	4,1	0,7	6,3	-0,8	2,6	-1,1	0,4	0,5

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

